विद्यास्मते ! । अनुत्पन्नेषु नवसु पुत्रेष्वेषु तु भारत ! । तस्यान्तु वर्त्तमानायामिच्छां भरतसत्तम ! । मित्रावरुणयोरग्रे मनुराहुतिमाजुहोत् । आहुत्यां हूयमानायां देवगन्धर्वमानवाः । तुष्टिञ्च परमां जग्मुर्मुनयश्च तपोधनाः । अहोऽस्य तपसो वीर्य्यमहो श्रुतमहोऽद्भुतम् । तत्र दिव्याम्बरधरादिव्याभरणभूषिता । दिव्यसंहननाचैव इड़ा जज्ञे इति श्रुतिः । तामिलेत्येव होवाच मनुर्हेमाङ्गधरस्तदा । अनुगच्छस्व मां भद्रे तमिला प्रत्युवाच ह । धर्मयुक्तमिदं वाक्यं पुत्रकामं प्रजापतिम् । इड़ोवाच । मित्रावरुणयोरग्रे जाताऽस्मि वदतांवर ! । तयोः सकाशं यास्यामि न मां धर्मो हतोऽवधीत् । सैवमुक्त्वा मनुं देव मित्रावरुणयोरिला । गत्वाऽन्तिकं वरारोहा प्राञ्जलिर्वाक्यमब्रवीत् । अग्रेऽस्मिन् युवयोर्जाता देवौ ! किं करवाणि वाम् । मनुना चाहमुक्ता वै अनुगच्छस्व मामिति । तां तथा वादिनीं साध्वीमिलां धर्मपरायणाम् । मित्रश्च वरुणश्चोभावूचतुर्यन्निबोध तत् । अनेन तव धर्मेण प्रश्रयेण दमेन च । सत्येन चैव सुश्रोणि । प्रीतौ स्वो वरवर्णिनि ! । आवयोस्त्वं महाभागे ख्यातिं कन्येति वास्यसि । मनोर्वंशकरः पुत्रस्त्वमेव च भविष्यसि । सुद्युम्न इति विख्यातस्त्रिषु लोकेषु शोभने । जगत्त्रियो धर्म्मशीलो मनोर्वंशविवर्द्धनः । निदृत्ता सा तु तच्छ्रुत्वा गच्छन्ती पितुरन्तिकम् । बुधेनान्तरमासाद्य मैथुनायोपसन्निता । सोमपुत्राद्बुधाद्राजन्तस्यां जज्ञे पुरूरवाः । जनयित्वा सुतं सा तमिला सुद्युम्नतां गता" ।

दुर्गायाञ्च "आचार्य्यां मदिरां चण्डीमिलां मलयवासिनीम्" हरिवं० १७८अ० दुर्गास्तवः । इड़ैव स्वार्थे कन् तत्रार्थे

इडाचिका स्त्री इडावत् स्वल्पं मध्यभागम् अर्चति अर्च—ण्वुल् ईत० टापि अत इत्वम् । वरटायाम् (बोलता) शब्दच०

इडिक्क पु० वनमये त्यागे हेम० [अप् । इभे चोरस्या०

इडुर पु० इड्यतीति इट् इडस्यन्ती तया द्रियते इ—कर्म्मणि

इडीय त्रि० इड़ाया अन्नस्यादूरदेशः छत्करा० छ । अन्नस्यादूरदेशादौ

इण् चित् इङनेभेदार्थम् अदा० पर० सक० अनिट् । एति इतःयन्ति । इयात् इहि ऐतु आयन् अगात् इयाय ऐयतुः ऐयुः इयविथ इयेथ ऐयिव । एता एयति ऐयत् एतव्यम् अयनीयम् इत्यम् । एता,आयकः इतः इतिः अयनम् अयः आयः यत् ऐयिवान् ऐयुषी । इत्वा इत्वा उपेत्य । 'स्तनयन्नेति नानदत्" ऋ० १,१४०,५, "इतः स मैत्रावरुणौ किमेतौ ?" भट्टिः "अहञ्च माध्यकारश्च कुशाग्रीयधियावुभौ, नैव शब्दाम्बुधेः पारम्" कलापप० "एमीदेषां निष्कृतं जारिणीव" ऋ० १०,३४,५. "आयन्नापोऽयनमिच्छमानाः" ऋ० ३,३३,७, "अगात् सराजं जलमभ्ययोध्यम्" "ऐयुर्भरद्वाजमुनेर्निकेतम्" "तत्पृष्ठतः प्रष्ठमियाय नम्रः" भट्टिः "सुष्टद्रयोवर्त्तते यत्" ऋ० १,१८३,२ "यन्ति वा आप एत्यादित्य एति चन्द्रमा यन्ति नक्षत्राणि" शत० ब्रा० ११.५.७,१० "मामेवैष्यत्य संशयम्" "मामेवैष्यति कौन्तेय !" इति च गीता "अपीदानीं स धर्म्मात्मा इयान्मे दर्शनम् रहः" भा० आ० ८२अ० कर्म्मणि ऐयते "इन्द्रोमायाभिः पुरुरूपऐयते" श्रुतिः "वनितयाऽनितया" रजनीवधूः" रघुः

अति+अतिक्रमे सक० "नात्येति सकृदाहृता" स्मृतिः "षड़शीतिसुखेऽतीते" "अतीते चोत्तरायणे" स्मृतिः "अतः चेत् पञ्चमीं रात्रिमतीत्य परतोभवेत्" शुद्धित० स्मृतिः अभि+अति+आभिमुख्येनातिक्रमे सक० "योऽस्य स्वर्गोलोकोऽर्जितोभवेत् तमभ्यत्येति" शत० ब्रा० १२,५,२,८, । वि+अति+विशेषेणातिक्रमे "व्यतीतकालस्त्वहमभ्युपेतः"

अधि+चिन्तने गत्यर्थस्य प्राप्त्यर्थत्वात् ज्ञानार्थत्वाच्च लाभे ज्ञाने च । इकवत्

अनु+अनुगमने सक० । "आदित्यं वा अस्तंयान्तमन्ये देवा अनुयन्ति" शत० ब्रा० ११,६,२,४ । "श्रुतान्वितो दशरथ इत्युदाहृतः" भट्टिः सन्ततसम्बन्धे अन्वयः : "तदन्वये शुद्धिमति" रघुः शब्दबोधोपयोगिसम्बन्धभेदे च । "साकाङ्क्षशब्दैर्यो बोधस्तदर्थान्वयगोचरः "शब्दशक्ति० सम+अनु सम्यगन्वये । "तत्सुसमन्वयात्" पा० सू० ।

अन्तर्+अन्तर्गतौ अन्तरायः अन्तरेति इङ् शब्दे९१९९०उदा०

अप+अपगमने अपसरणे सक० "अनुमेतमपेतकल्मषम्" भाग० "ध्रुवमपायेऽपादानम्" "अपाये यदुदासीनम्" भर्तृह० "सत्ये निश्चितेऽपैति" भाष्यका० वि+विशेषेण विगमे "व्यपैति ददतः स्वधा" स्मृतिः "स्मृत्याचारव्यपेतेन मार्गेणाधर्षितः परैः" या० स्मृतिः ।

अपि+प्राप्तौ सक० "स्वमपीतो भवतीति स्वपितीत्याचते" श्रुतिः "पञ्च नद्यः सरस्वतीमपियन्ति सस्रोतसः" वाजू० सञ्ज्ञे अक० अव्ययः अपीतिः "अपीतौ दर्शनात्" "स्वाध्यायात्" पा० सू०

अभि—आभिमुख्येन गतौ सक० "देहान् यथेष्टमभ्येति हित्वेमां मानुषीं तनुम्" अभि+उप+आभिमुख्येन प्राप्तौ सक० ।